

TÜRKÇE MEDYANIN TOPLUMA KATKISI¹

*Sayın,
değerli konuklar,
meslektaşlarım basın mensupları,*

Güzel Kosova'nın yeşilinden, o güzel insanları, özellikle de soydaşların selam ve sevgilerini iletiyorum. Geride kalan yüzyılın son yıllarını kanlı yaşayan Balkan ülkelerinin artık güzellikleri yaşaması, barış ve huzur içinde olmaları, bal gibi hakkıdır.

İşte daha güzel ve adil bir dünya için verilecek yeni mücadelelerde gazetecilerin daha etkin olmalarını, geçmişte Balkanların en zor düğümü olarak bilinen ve 2008'de bağımsızlığını ilan eden Kosova'ya birlikte, bütün Balkanların istikrar ve huzur içinde ilerlemeleri dileğiyle, konuşmama başlamak istiyorum.

Konuşmada Kosova'da Türkçe meyadaki gelişmelerden zaman sırlamasına uymaya çalışacağım. Öyleki, önce gazeteden bizim tarihimiz açısından önemini göz önünde bulundurarak kısa bir girişle başlamak istiyorum.

Kosova'da Türk varlığının kabulünün resmen gerçekleştiği 1951 yılından bu yana 63 yıl geçmiştir.

Kosova'da Türk varlığının resmi kabulünün 60. yılı münasebetiyle Priştine'de faaliyet gösteren Türk sivil toplum kuruluşları 2011'de bu önemli yıl dönümünü kaydetmişlerdi.

Medyaların, doğrusu gazetelerin ve radyotelevizyonların, uydu çağında internetin toplumun aynasını teşkil ettikleri görüşünden hareket ederek ilgili değerlendirmeme izin buyurun.

Prizren gazetesi

-Radyo

-Priştine Radyosu + Kosova Radyosu , Prizren (radyosu daha eskidir 1945), Gilan ve Mitroviça yerel radyoları

Yerel radyolarda Türkçe yayın yapılması konusunda KFOR bünyesinde görev yapan Türk Taburu Görev Kuvvet Komutanlığı'nı parasal ve cihaz desteğini takdir etmek gerekir.

-Özel radyolar – Yeni Dönem, Kent FM, Mehmetçik FM,

-Televizyon

-Priştine Televizyonu, RTK Televizyonu, Yeni Dönem TV, Balkan TV

-Gazete

- Tan Gazetesi, Yeni Dönem, Mehmetçik Dergisi, Demokrasi Ufuku, KosovaHaber, Tan haber, Evladı Fatihan

-Dergiler – Çevren, Kuş, Çığ, BAY, Türkçem, Bahar, Paradigma, İmza,

-İnternet habercilik

Kosovahaber.net , Kosovaport.com, ve geçen yıl faaliyete geçen YeniKosova-Gençbakış.com, tabi ki RTK internet sayfasını da anmak gerekir.

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir'de düzenlenen 'Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi' nde bildiri olarak sunulmuştur.

Değerli konuklar,

Osmanlı yönetimi Balkanlardan, doğrusu Kosova'dan ayrıldıktan sonra, ancak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan Yugoslava devletinde, ilk kez Latin herflerle 1951 Türkçe eğitim, Türkçe radyo yayınları ve Türk kültür sanat dernekleri kuruldu. Onların etkinliklerinin en iyi aynası ise medyalar oldu.

Doğrusu Kosova'daki yazılı, sözlü ve görüntülü medya, bu topraklarda Türk kimliğinin, eğitim, kültürünün bütün boyutlarıyla ortaya koyulmasında katkısı çok büyüktü.

1950 yılında Kosova'da Türkçe eğitim ihtiyacının kamuoyuna duyurulması, daha sonra doğrusu 1951 yılında Türkçe eğitim başladığı sırada onun tanıtımı ve ilerletilmesinde özellikle Üsküp'te yayınlanan "Birlik" Gazetesi ve Üsküp Radyosu'nun katkısı son derece büyüktü.

Örnek, Makedonya'nın batısında ve Kosova'da Türkçe okulların açılmasıyla ilgili alınan kararın haberini ilk önce "Birlik" Gazetesi duyurmuştu.

İlgili haberde, 1951 yılının, Priştine Radyosu çerçevesinde Türkçe yayınların başlangıç yılı olarak da kabul edildiği vurgulandı..

Priştine Radyosu Türkçe yayınlarında, günde 15 dakikalık "Çocuk Yayını" ve Perşembe günleri sunulan "Çocuk Bahçesi", "Çocuk yayını" "Evimizde radyo", "Okul Satti" yayınları hazırlandı. Bu ara "Gençlik yayını" ve "Üniversite Radyosu" yayınının önemi de vurgulanmalıdır. Çocuk korosu ile çalışan öğretmenlerden Şükrü Zeynullah, 1951 yılının sonuna doğru 86 ilokul öğrencisinden oluşturulan çocuk korosunun radyoda ilk çekimi gerçekleştirdiğini hatırlatıyor.

Gazeteciler, yayınlarında Priştine'deki "Meto Bayraktar", "Vuk Karaciç" ve "Emin Durak" ilkokulları, "İvo Lola Ribar" Lisesi ile Filoloji Fakültesi'nin Şarkiyat ve Türkoloji bölümleri ile işbirliği yapıyordu. Radyoda, Ali Ömer-Aksoy ile başlayıp, Süreyya Yusuf, Niyazi Kursan, Selaettin Emin, Naim Şaban, Cevahir Halaç, Enver Baki, Muhamed Ustaibo, Mürteza Büşra, Nercivan Şufto ve Semahat Karabeğ'le devam eden çocuk yayınlarına, Masar Kadiu ve Lütfü Seyfullah gibi rejisörlerin çocuk oyunlarınınndaki katkılarını unutmamak gerekir.

Radyo, derken Prizren Radyosu Türkçe yayınlarının 35. yılı aşkın yayın döneminde ve bu arada Kosova krizinden sonra (1999) Türkçe yayınlarını sürdürmeyen Gilan ve Mitroviça radyolarının katkılarını özellikle vurgulamak gerekir.

Öte yandan, 2002 yılında Priştine'de yayın hayatına geçen "Kent FM" Radyosu'nun Türkçe ve Türk müziğinin tanıtımına sunduğu katkıyı da vurgulamak gerekir. Yayınları 4-5 bin metekarelik bir alanda işitilebilen bu radyonun, son dönemde başarılı yayınları takdire layıktır. Prizren'de Mehmet Bütüç'ün sahibi olduğu "Yeni Dönem" Türk Medya Grubu'nun gazete, radyo ve televizyon faaliyetleri çerçevesinde FM bandtan yayın yapan "Yeni Dönem" Radyosu, Türkçe ağırlıklı olmakla birlikte Sırpça, Arnavutça ve Romanca yayın yaparak, Kosova'nın tek çok etnili radyosu özelliğine sahipti. Yaklaşık 10 yıl faaliyet gösterdikten sonra Yeni Dönem ekonomik sıkıntı ve sunulan maddi desteğin kesilmesi yüzünden kapanmak zorunda kaldı.

Bu arada, KFOR bünyesindeki Türk Tabur Görev Kuvvet Komutanlığı'nın kurduğu Kosova'nın güneybatısındaki Prizren kenti ve çevresinde geniş bir alana yayın yapan "Mehmetçik FM" Radyosu, yaklaşık 12 yıl hizmet verdikten sonra, bu yıl ne yazık ki sesi duyulmaz oldu.

Priştine'de 1 Mayıs 1969 günü kurulan "Tan" Gazete ve Yayın Kurumu yayını "Tan" Gazetesi, Türk toplumunun başarılarını sorunlarla birlikte en iyi ve kapsamlı bir biçimde takdim ederken, yamllara hep

ışık tuttu. 1999'un ikinci yarısına kadar yayınlanan "Tan" Gazetesi'nde 1975 yılında "Boncuk" Çocuk Eki, Türk öğrenci ve öğretmenlerin dergi gereksinimini karşılamak amacıyla 1979 ise "KUŞ" dergisi yayınlamaya başladı.

1974 yılında ilk sayısı yayınlanan üç aylık kültür ve sanat içerikli "Çevren" dergisiyle birlikte, 1989 yılında "Çığ" kültür ve yazın sanat dergisi yayınlanmağa başladı. Bu dergiler, içerdikleri inceleme, araştırma, özellikle halkbilimi içerikli yazılarla Türkçe yüksek eğitimin ilk ciddi destekleyicisi oldu. (Bu dergiler 1999 yılından itibaren çıkmaz oldu. Son yıllarda özel bir yayıncı tarafından "Çevren" adıyla bir iki sayının yayınlandığı biliniyor).

Merhum ünlü yazar Necati Zekeriya ve editör Nevzat Hüdaverdi tarafından yıllarca hazırlanan "KUŞ" dergisi, bir ara Alaettin İsmail ve son sayıları Raif Vırmiça tarafından hazırlandı. Doksanlı yılların sonunda düzensiz çıkan "KUŞ" Dergisi, Kosova'ya demokrasinin geldiği bu dönemde ne yazık ki artık çıkmıyor.

Merhum Burhan Sait'in editörlüğünde 1990 yılının başında "Tan" gazetesinin aylık "Yarın" gençlik eki yayınlandı. Priştine TV'si çerçevesinde 1974'te başlayan Türkçe yayın toplumuna görsel ortamda tanıtımına imkanı yarattı.

Merhum yazar Hasan Mercan, Zeynel Beksaç tarafından hazırlanan "Her Daldan" magazin, yayını, sunucuları Elma Aksoy ve Fatma Hocaoğlu tarafından hazırlanıp 1985'te başlayan "Kovan" çocuk yayınına anmak gerekir.

1999 krizi sonrası ise yeni kurulan Kosova Radyo Televizyonu'nda aynı zamanda çocuk yayınlarını da hazırlayan Agnesa Raşit, Ayten Raşit (radyo) ve Feride Zeynullah ile Mediha Yarımhoroz (televizyon) bu dönemin başarılı çocuk yayınları sunucuları sayılmaktalar.

Priştine TV'sinde 1989 yılında, gençlere yönelik "Yarın" programı sunulmaya başladı. Bu yayınlar, orta ve yüksek öğrenimdeki gençlerin ilgi odağı oldu.

Okullarla çok iyi bir işbirliği içinde gerçekleşen bu yayınların en iyi örneklerden bir tanesi, 1997 yılında Nevzat Hüdaverdi yönetmenliğinde hazırlanan, 10 Türkçe ilköğretim okulunun katıldığı (Priştine'den Türk ilkokulu) 9 tur halinde gerçekleşen ve tam 4 ay süren "Bilgi Yarışması" idi.

Kosova'daki Türkçe eğitime, çeşitli Türk derneklerin çerçevesinde yayınlanan başka dergiler de destek oluyordu.

Prizren'deki "Doğru Yol" Kültür Sanat Derneği çerçevesinde 1977 yılında ise aralıklı olarak gençliğe hitab eden "Esin" Dergisi yayınlanmağa (Daha önce gençlere hitaben "Doğru Yol" adıyla bir dergi yayınlanıyordu), başladı.

Bunun dışında, Prizren'de "BAY" adında Osman Baymak tarafından 1993 yılında yayınlanmaya başlayan kültür ve sanat dergisi de zaman zaman Türkçe eğitimle ilgili yazılara yer verdi.

Prizren'de başarılı şair ve gazeteci Zeynel Beksaç tarafından 1999 yılında yayınlanmaya başlayan "Türkçem" Çocuk Dergisi, zengin içeriğiyle öğrencilerin dikkatini çeken, onlara edebiyat sevgisini aşılayan önemli bir yayındır.

Mamuşa'da halkın desteğiyle yayınlanan "Sofra" ve daha geç yayın hayatına başlayan "Derya" kültür ve sanat dergilerinin de eğitime çeşitli açıdan destekleri olduğunu vurgulamak gerekir.

“Yeni Dönem” Gazetesi 2000 yılında yayınlanmağa başladı. Öyleki, Haziran 1999 yılından bu yana BM yönetimi altında bulunan Kosova’da, yayınladığı 2008’e kadar tek Türkçe gazeteydi.

Doğrusu, 2000 yılında “Demokrasi Ufuzu” adıyla şair-yazar Bayram İbrahim Rogovalı’nın girişimiyle yayınlanmağa başlayan haftalık gazete, birkaç sayıdan sonra, ilgi ve maddi kaynak yetersizliğinden yayınlanamaz oldu.

Priştine'nin "Gerçek" Kültür ve Sanat Derneği, 2001 yılının sonunda kuruluşunun 50.yılı nedeniyle "Gerçek" adıyla çıkan dergi, gençlere yönelik yazılarıyla onların eğitimine katkı sunmaktadır. Priştine’deki Türk lise öğrencilerinin girişimiyle ve öğretmenlerinin desteğiyle 2003 yılında “İlke” adında aylık gençlik dergisi yayınlanmağa başladı.

Bunların dışında Kosova’daki Türkçe iletişim son dönemde elektronik ortamda veya sanal ortamda önemli mesafe kattıkları belirtilebilir. Gazeteci Raif Kırkul’un yönetiminde 2006’da faaliyete geçen “Kosova haber” internet sayfası, okurlar tarafında ilgiliyle izlenmektedir.

Geçen yıl, İstanbul’da gazetecilik eğitimini tamamladıktan sonra ülkesine dönen genç gazeteci Ela Kasap’ın geçen 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı’nda faaliyete geçirdiği” Kosovaport” internet habercilik sitesi çok kısa bir sürede elektronik habercilikte önemli bir yol katetti. Priştine’de eski Priştine Radyosu gazetecilerinden Nercivan Şufto’nun girişimiyle 2006’te kurulan “Türkçe” Sivil Toplum Örgütü’nün yayınlamaya başladığı “Kosova Haber” haftalık gazete, ancak 10 sayı çıkabildi. Böylece, Türkçe eğitim ve öğretimin takdiminde ve gelişmesinde, yazılı, sesli ve görüntülü medyanın çok büyük rol oynadığı belirtilebilir.

Kosovaedyayla ilgili özlü bazı istatistikler:

*Kosova’da ilk gazeteler Türkçe ve Sırpça olarak Prizren’de 1989’da Prizren adıyla yayınlanmıştır.

Kosova’da günlük gazeteler Arnavutçadır. Şu anda 10 günlük gazete yayınlanmaktadır.

Sırpça aralıklı iki gazete yayınlanıyor Jedinstvo ve Glas Juga. Türkçe günlük gazete bulunmamaktadır.

Kosova’da lisanlı olarak yerel ve ulusal olmak üzere 95 radyo, 4’ü ulusal toplam 21 televizyon kanalı olmak üzere, toplam 116 radyo televizyon kanalından yayın yapılmaktadır.

Kosova’da 2000’li yılların başında gelişmeye başlayan kablo yayını hızla gelişti. İpko, Kujtesa, PTK ve daha küçük bazı kablo şirketleri bu alanda hizmet vermekteler.

Geçen yıl Reyhan Süleyman’ın yönetiminde haftalık “Evladı Fatihan” gazetesi, Kasım ayından itibaren ise Agim Rifat Yeşeren’in yönetiminde aylık “İmza” Dergisi yayınlanmaktadır.